

T.C MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
KÜÇÜKÇEKMECE İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
KÜÇÜKÇEKMECE REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

AR-GE KOMİSYONU

LĞSE ÖĞRENCİLERİNDE OKUL TERKİ, SINAV KAYGISI VE ANNE - BABA
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ ARAŞTIRMASI

AR-GE KOMİSYONU ÜYELERİ

NURŞEN KÖSE

ÜMMÜ GÜL ÇAYCI

DEMET ÇİFTÇİLER

MUTLU İNCESoy

ÖZLEM YILDIZ

T.C.
KÜÇÜKÇEKMECE KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Küçükçekmece Rehberlik ve Araştırma Merkezi

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE OKUL TERKİ, SINAV KAYGISI VE ANNE - BABA
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, lise kademesinde okumakta olan öğrencilerin okul terki riski, sınav kaygısı düzeyleri ve öğrencilere yaklaşılana aile tutumlarının arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemini, 2022-2023 eğitim öğretim yılında İstanbul'un Küçükçekmece ilçesindeki farklı okul türlerindeki liselerde okumakta olan 11 ve 12. Sınıf öğrencilerinden ulaşılabilen toplam 958 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında katılımcıların okul terki risk düzeylerini ölçmek için *Okul Terk Riski Ölçeği*, sınav kaygısı düzeylerini ölçmek için *Sınav Kaygısı Ölçeği* ve anne baba tutumlarının etkisini ölçmek için *Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)* kullanılmıştır.

Sonuçlar, lise öğrenimine devam eden öğrencilerin okul terki riski ile sınav kaygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Okul terki riski ile anne baba tutum ölçeği alt boyutları arasında ise kabul ve ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme alt boyutlarında anlamlı şekilde ilişki olduğu görülmüştür. Sınav kaygısı değişkeni ile anne baba tutum ölçeği incelendiğinde ABTÖ alt boyutlarından kabul ve ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme alt boyutlarıyla anlamlı şekilde ilişki olduğunu göstermiştir. Elde edilen sonuçların lise öğrencileriyle yürütülecek ruh sağlığı çalışmalarına katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul terki riski, sınav kaygısı, anne-baba tutumu, lise öğrencileri.

1. GİRİŞ

1.1.Okul Terki

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istendik davranış değişimi meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1972). Toplumsal kalkınma ve bireysel refah için öğrencilerin, eğitim ortamlarında temel beceri ve kazanımları edinmeleri gerekmektedir.

Ulusal ve uluslararası alanda okul terki ve devamsızlık kavramları kesin ifadeler ile belirtilmemiştir. Ancak genel anlamda devamsızlık (school absence) öğrencilerin okula kesintili veya sürekli gelmeme durumu olarak tanımlanabilir. Bir öğrencinin çeşitli sebeplerden dolayı zorunlu eğitimi tamamen bırakması durumu ise okul terki (dropout) olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’de okul terkine dair alan araştırması oldukça kısıtlıdır. Öğrencilerin devam devamsızlık durumları e-okul sistemine iki şekilde işlenmektedir. Bunlar aralıklı olarak okula gelmeyen ancak okula halen devam edenler için kullanılan “aktif devamsızlık” ve okula hiç gelmeyen kayıtları silinmeyenler için kullanılan “pasif devamsızlık” şeklindedir (MEB, 2009).

Devamsızlığa neden olan faktörler incelendiğinde, bazı araştırmalar okul terkinin genellikle bireysel, ailesel-sosyal ve okul ile alakalı faktörlerden kaynaklandığını göstermektedir. Devamsızlığın bireysel nedenleri arasında ise öğrencinin geçirdiği sağlık sorunları ve başarısız olma korkusu yer almaktadır (Tutar, 2002). Bunların yanı sıra pandemi sürecinde öğrencilerin uzaktan ve hibrit eğitim modelleri ile tanışmaları da okul terkinin tetikleyebilecek sebepler arasında düşünülebilir.

Okul terkinin aşamalı olarak ilerleyen uzun bir süreç sonunda gerçekleştiği düşünülmektedir. Bu süreçte, öğrenci önce okul kuralları ve normlarından sapmalar yaşamakta ve okula yabancılaşmakta, daha sonra okul faaliyetlerine katılmamakta, okulda başarısız olmakta ve sonunda da okuldan ayrılmaktadır. Özetle okul terki, okul normlarından uzaklaşmayla başlayan, okul faaliyetlerinden ve değerlerinden kopma ile devam eden ve okul ortamından tamamen ayrılma ile sonuçlanan bir süreçtir (Kaplan, Peck ve Kaplan, 1997).

Battin-Pearson ve arkadaşlarının (2000) ortaya koymuş oldukları ‘Zayıf Aile Sosyalleşmesi’ kuramına göre öğrencilerin okul terkine sebep olan unsurlar akademik başarı, aile, okul ve sosyal değişkenler olarak belirlenmiştir. Yine bu çalışmada ailede boşanma olması, ailenin baskıcı tutumu, ailede davranış kontrol yöntemlerinin gözlenmesi gibi durumların okulu terki riskini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çakır ve Çolak'ın (2019) lise öğrencilerinin okul terki riskiyle alakalı görüşlerini araştırdıkları çalışmalarında ebeveynlerin güvenmemesi, onlardan çok az beklentisi olması, ailenin düşük ekonomik seviyesi, anne-babanın ayrılması, okul ortamındaki bireylerin öğrencilerin motivasyonunu azaltan konuşmaları, öğrencilerin üniversite sınavını geçemeyeceklerine dair düşünceleri ve sınav kaygısı, öğrencilerin düşüncelerine göre okul terki riskini artıran sosyal faktörler arasındadır.

Sonuç olarak, öğrencilerin eğitim hayatlarında karşılaştıkları akademik ve sosyal faktörlerin farkında olmaları ve bu faktörlerle başa çıkmak için gerekli adımları atmaları önemlidir.

1.2.Sınav Kaygısı

Kaygı (anxiety) tarih boyunca çok sık kullanılan bir terimdir. Ruhbilim alanında kaygı sözcüğünü bir kavram olarak ilk kullanan ise Freud olmuştur (Akt., Köknel, 1989).

Kaygı ve korku birbirinden farklı dinamiklere sahiptir. Birey somut bir nesne ya da olaya gerçekçi olarak bakıyorsa korku, subjektif düşünceler atfediyorsa kaygı olarak tanımlanabilir (Özer, 2008).

Kaygı, sürekli ve durumluk olmak üzere iki türde incelenmektedir. Durumsal kaygı belirli koşulların tehdit edici olarak algılanması şeklinde tanımlanırken; sürekli kaygı, yaşamın her alanında gözlenen bir kaygıyı ifade eder (Özgüven, 2007).

Çocukluk yaşantıları kaygının kökenini oluşturur. Çocukluk yaşantıları, çocuğun anne, babası ve öğretmenleri gibi yetişkinlerle ilişkilerini içerdiği gibi çocuğun eğitim hayatını ve yaşlılarıyla olan ilişkilerini de kapsar. (Geçtan, 1990).

Sınav kaygısı eğitim ve öğretim hayatında yaygın olarak yaşanan ve beraberinde birçok olumsuzluklar getiren bir konudur. Belirli bir kaygı düzeyi öğrenme üzerinde olumlu etki gösterirken, aşırı kaygı hem öğrenme hem de akademik başarı üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (Topçu, 1986).

Sınav kaygısının zihinsel, duygusal ve davranışsal belirtileri olabilir. Öğrencide bunlardan hangisi ya da hangilerinin olduğunun tespit edilmesi çocuk için oluşturulacak destek programı için önemlidir. Sınav kaygısının başlıca nedenleri, sınava yeterince hazır

olamama veya hazır hissetmeme, yanlış veya yetersiz ders çalışma alışkanlıkları, mükemmelliyetçi düşünce, başarısızlık korkusu, olumsuz sınav yaşantıları, sınava çok fazla anlam yükleme ve aile baskısı olarak özetlenebilir (Güler ve Çakır, 2013).

Sınav kaygısı yüksek olan birey, bir sınav ve değerlendirme durumunda özvarlığının tehdit edildiği duygusuna kapılabilir. Yalnızca sınav değil, grup içinde konuşma, yüksek sesle okuma gibi etkinliklerde heyecanlı ve gergin olabilir. Bu durum, bireylerin kendilerine yönelik olumsuz düşünceler geliştirmelerine ve dikkatlerinin kolayca dağılmasına yol açar. Bu da sınav sorularını doğru okuma ve doğru cevaplama; konuşurken düşüncelerini organize etme, uygun sözcükleri seçme ve düzgün ifade etme gibi becerilerde sorunlara sebep olabilir (Ergene, 1994).

Özetle kaygı, beden ve zihnin, gerçek ya da hayali bir durum karşısında verdiği ruhsal veya bedensel tepkidir. Sınav kaygısı ise kişinin sınav esnasında, öncesinde veya sonrasında yaşayabileceklerine dair hissettiği kaygı durumudur. Çoğu öğrenci sınavlarda yaşadığı veya yaşayacağı akademik başarısızlıkları düşünerek ve bu duygusunu genelleyerek kendisini tüm alanlarda başarısız hisseder. Bu durum kaygının daha da artmasına ve sınav sırasında performans sorunlarının yaşanmasına sebep olur. Özellikle tek bir sınava bağlı performans değerlendirme süreçlerinde bu kaygı daha da artarak öğrencilerin sınav hazırlık sürecine de yayılan uzun bir dönemde kaygı bozukluğu yaşamasına sebep olabilir. Sınav kaygısıyla ilgili araştırmalar incelendiğinde sınav kaygısı ile ilişkili olabilecek bir diğer faktörün de anne-baba tutumu olduğu gözlemlenmiştir. Yıldız'ın (2007) lise öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada öğrencilerin sınav kaygısı düzeylerini etkileyen en güçlü unsurlardan birinin ebeveyn tutumları olduğu saptanmıştır. Sınav kaygısı ile ebeveyn tutumunu araştıran çalışma sonuçları incelendiğinde öğrencilerin sınav kaygısı düzeyleri ile mükemmelliyetçi ve otoriter anne baba tutumları arasında (Duman, 2008; Güler, 2012), sınav kaygısı ile algılanan ebeveyn baskısı arasında (Raufelder ve ark., 2015; Dündar, 2018) anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür.

1.3. Anne- Baba Tutumları

Bebeklikten başlayarak insanların çevreleri ile ilişki kurması ve sosyalleşmesi kendilik algısı, sosyal gelişim açısından önem arz etmektedir. Çocukluktan itibaren kurduğumuz ilişkiler bireyin sosyalleşmesini sağlarken öte yandan kendisini de tanımasını sağlar. Çocuk bu yaşam döngüsünde kendisini tanıırken aynı zamanda çevresi ile bir uyum mücadelesi içinde yaşar ve bu süreçte en büyük desteği anne ve babasından alır (Aruoba, 2005; Güney, 2006, akt. Adana, 2008; Kutlu, 2008).

Anne babaların tutumları çocukların sağlıklı bir kişilik gelişimi, ileriki yaşantılarında olumlu benlik kazanma ve uyumlu bir kimlik geliştirmesine yardımcı olacaktır. Bu sebeple ebeveynlerin olumlu tutumlarına bağlı olarak çocuğun kendisine ve topluma faydalı bir birey olmasına yardımcı olabileceği gibi olumsuz tutumlar da farklı davranış sorunlarına neden olabilecektir (Yavuzer, 1999).

Çocukların fiziksel, bilişsel, sosyal ve psikolojik gelişiminde büyük öneme sahip anne baba tutumlarının olumsuz olması durumunda; bireylerin ileriki yaşantılarında depresyon, kaygı, sosyal iletişim bozukluğu, saldırganlık, çeşitli davranış bozuklukları, akademik başarısızlık, okul, iş ve özel hayat ile ilgili sorunlar yaşanmasına neden olur (Britner, 2002; Roner, 2002, akt. Bolattekin, 2014).

Anne baba tutumları çocuğun gelişiminde güven duygusu kazanma, uygun rol model alma ve gelecek yaşantısında uygun rol model olma, sosyal açıdan kabul görme, problem çözme becerisi kazanma, yaşadığı topluma uygun normları benimseme, uyum için gerekli davranışsal ve sözel becerileri kazanma, akademik hayatta başarılı olma, sosyal ilişkilerinde yeterli olma, yeteneklerini keşfetme ve kendine uygun alanlara yönelme kabiliyetini geliştiren önemli bir detaydır (Yavuzer, 1996, akt. Bolattekin, 2014).

Anne-baba tutumlarının olumlu ve olumsuz olması çocuklarda ve çocukların gelecek yaşantılarında kişisel, sosyal ve ruhsal açıdan bir takım davranış sorunlarına neden olabildiği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte özellikle ergenlik döneminde çocuğun başarılı olma, akademik gelişimi ve okula devamı gibi konularda da ciddi sorunlara neden olabilmektedir (Yavuzer,1999). Duygusal gelişimin yoğun olduğu ergenlik döneminde öğrencilerin yoğun ders çalışma etkinlikleri içinde olması, çeşitli sınavlara hazırlanmak durumunda kalmaları öğrencilerde kaygı ve strese yol açabilmektedir. Akademik aktivitelerde zorlanmaların başlaması, aile ve sosyal çevrenin baskısı, ebeveynlerin kuralcı, katı tutumları öğrencilerde

tükenmişliğe sebep olarak okulu reddetme veya okula devam etmemeye sebebiyet vermektedir (Çapulcuoğlu, 2012).

Öğrencilerin yetiştiği aile çevresi ve ebeveyn tutumları okul terki ve devamsızlık tutumlarında etkilidir. Çocuğu ile ilgilenen, olumlu iletişim kuran, demokratik ve destekleyici ebeveyn tutumu sergileyen, okul ile iş birliğı içinde olan ebeveynlerin çocuklarının okul terkinde ve devamsızlık yapmada daha az sorun yaşadığı bilinmektedir. Yeterli teşvik sağlamayan, aşırı izin verici, ilgisiz, baskıcı tutum sergileyen ebeveynlerin okul terkinde ve çocukların sosyal yaşamlarında önemli bir iz bıraktığı söylenebilir. (Aküzüm ve ark., 2015).

Ebeveyn tutumlarından özellikle otoriter-baskıcı aile ortamına sahip çocukların ve ergenlerin daha fazla anti-sosyal davranışlar sergiledikleri, madde kullanımına yöneldikleri, okul devamsızlık ve terk oranlarının daha yüksek olduğu çeşitli araştırmalarla desteklenmiştir (Çapulcuoğlu, 2012; Kuzgun,1990; Whirter ve Voltan-Acar, 1985; Yavuzer, 1987). Katı disiplin kurallarının olduğu aile ortamında öğrencinin kendisini ifade etmekte zorluk yaşaması otoriteye karşı baskıcı veya aşırı izin verici bir kimlik geliştirmesi olasıdır. Bu durum çocuğun sosyal ve kişilerarası davranışsal sorunlar yaşamasına, akademik başarısının düşmesine ve devamsızlığa yol açabilir.

Belirtilen ayrıntılar ve ihtiyaçlar doğrultusunda bu araştırmanın amacı, lise kademesinde okumakta olan öğrencilerin okul terki riski, sınav kaygısı düzeyleri ve öğrencilerin maruz kaldığı ebeveyn tutumlarının arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, lise kademesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin okul terki riski, sınav kaygısı düzeyleri ve öğrencilere yönelik ebeveyn tutumları arasında ilişki olup olmadığını araştırmak amacıyla ilişkisel tarama modelinde betimsel bir araştırma olarak yürütülmüştür.

2.1.Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılında İstanbul'un Küçükçekmece ilçesinde bulunan Genel, Proje (Anadolu, Fen, Güzel Sanatlar, Spor), İmam Hatip ve Meslek Liselerinin 11. ve 12. sınıflarında okumakta olan öğrencilerden ulaşılabilen toplam 958 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma verileri, Küçükçekmece ilçesinde çeşitli liselerde görev yapan psikolojik danışman/rehber öğretmenler tarafından çevrimiçi anket yoluyla toplanmıştır.

2.2.Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel Bilgi Formu'nda öğrencilerin okumakta oldukları okul türü, sınıf seviyesi cinsiyeti, okul saatleri dışında bir işte çalışma durumları ve gelir düzeyine ilişkin sorular yer almaktadır.

Okul Terk Riski Ölçeği: Sütçü (2015) tarafından geliştirilen bir ölçek, 33 maddeden oluşan beşli derecelendirme skalasına sahip bir Likert tipi ölçektir. Bu ölçek, okul öğrencilerinin başarısızlık algısı, sessiz davranış ve antisosyal davranışlarını ölçmek için kullanılır. Başarısızlık algısı alt boyutu, öğrencilerin kendilerini başarısız olarak görme derecesini ölçerken, sessiz davranış alt boyutu öğrencilerin grup aktivitelerinde sessiz kalmak gibi davranışlarını ölçmektedir. Antisosyal davranış alt boyutu ise öğrencilerin arkadaşlarına karşı agresif davranışları gibi sosyal olarak kabul edilmeyen davranışlarını ölçmektedir.

Ölçeğin başarısızlık alt boyutu için Cronbach Alfa katsayısı .84, sessiz davranış alt boyutu için .85 ve antisosyal davranış alt boyutu için .92 olarak belirtilmektedir. Bu katsayılar, ölçeğin iç tutarlılığı ve güvenilirliği hakkında bilgi vermektedir. Bu çalışma kapsamında da ölçeğin iç tutarlık Cronbach Alfa katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır.

Sınav Kaygısı Ölçeği: İlk olarak Putwain ve arkadaşları (2020) tarafından The Development and Validation of a New Multidimensional Test Anxiety Scale (MTAS) ismi verilerek geliştirilen ölçek Ergin ve Ekşi (2022) tarafından öğrencilerin sınav kaygısı tecrübelerini çok boyutlu olarak değerlendirebilmek amacıyla Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek 5'li likert tipi olarak 1 (tamamen katılmıyorum), 5 (tamamen katılıyorum) şeklinde cevaplanmakta ve 16 maddeden oluşmaktadır. En düşük 16, en yüksek 80 puana ulaşılabilen ölçekte elde edilen puan, bireyin genel sınav kaygı düzeyini ölçmek için kullanılmaktadır.

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları amacıyla doğrulayıcı faktör analizi, iç tutarlılık ve ölçüt bağlantı geçerlik analizleri uygulanmış, elde edilen yapının iyi bir model olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güvenirlik çalışmaları kapsamında elde edilen DFA ve Cronbach Alfa değeri hesaplanmış ve ölçeğin toplam sınav kaygı düzeyi için güvenirlik katsayısı .80 olarak hesaplanmıştır.

Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ): Lamborn ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilmiş olan Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), Yılmaz (2000) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek; kabul /ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme/kontrol olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Kabul/ilgi alt boyutu tek numaralı 9 maddeden oluşup 4'lü likert tipi olarak cevaplanmaktadır. Psikolojik özerklik alt boyutu çift numaralı 9 maddeden oluşup, 12. Maddesi hariç diğer maddeleri ters olarak puanlanmaktadır. Denetleme alt boyutu ise 19 ile 26. Soruların toplamını oluşturur. Likert-tipi ölçeğin kabul/ilgi boyutu en düşük 9, en yüksek 36; özerklik boyutu en düşük 7, en yüksek 28; denetleme boyutu en düşük 5, en yüksek 23 olarak puan almaktadır. Ölçekten toplam puan elde edilmemektedir. ABTÖ'nün boyutlar bazında değerlendirilmesi yerindedir.

Lise öğrencileri için ABTÖ ölçeğinin güvenirlik katsayıları sırasıyla; kabul/ilgi alt ölçeği .82, denetleme alt ölçeği için .88, psikolojik özerklik alt ölçeği için .76 olarak bulunmuştur. Elde edilen yapının iyi bir model olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. BULGULAR

Katılımcıların okul terki riski, sınav kaygısı ve anne baba tutumu ölçeği kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme alt boyutları arasında karşılıklı bir ilişki olup olmadığını anlamak için korelasyon analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre normallik düzeyleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. *Değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler*

	Ortalama	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Sınav Kaygısı	2.16	.530	.268	.269
Okul Terki Riski	3.14	.985	-.278	-.467
Psikolojik Özerklik	2.91	.562	-.512	.112
Kabul ve İlgi	2.39	.553	-.012	-.333
Denetleme	3.02	.659	-.508	-.420

Tablo 2. *İlgili değişkenler arasındaki korelasyonel ilişkiler*

Değişkenler	Ortalama	1	2	3	4	5
1) Okul Terki Riski	2.16	1	.397**	-.382**	-.276**	-.169**
2) Sınav Kaygısı	3.14	.397**	1	-.193**	-.252**	.229**
3) Kabul ve İlgi	2.91	-.382**	-.193**	1	.236**	.103**
4) Psikolojik Özerklik	2.39	-.276**	-.252**	.236**	1	-.080*
5)Denetleme	3.02	-.169**	.229**	.103*	-.080*	1

** $p < .01$ * $p < .05$

Bu bulgulara göre, okul terki riski ile sınav kaygısı ($r=.397$, $p<.01$) arasında pozitif yönde ve anlamlı şekilde ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Okul terki riski ile anne baba tutum ölçeği alt boyutlarını incelediğimizde ise kabul ve ilgi($r=-.382$, $p<.01$), psikolojik özerklik ($r=-.276$, $p<.01$) ve denetleme ($r=-.169$, $p<.01$) alt boyutları ile negatif yönde ve anlamlı şekilde ilişkili olduğu ortaya konulmuştur. Sınav kaygısı değişkeni ile anne baba tutum ölçeği alt boyutlarından kabul ve ilgi ($r=-.169$, $p<.01$) ile psikolojik özerklik ($r=-.252$, $p<.01$) arasında negatif yönde ve anlamlı şekilde ilişkili olduğu, denetleme ($r=.229$, $p<.01$) alt boyutuyla ise pozitif yönde ve anlamlı şekilde ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Anne baba tutum ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelediğimizde kabul ve ilgi alt boyutu ile psikolojik özerklik ($r=.236$, $p<.01$) ve denetleme ($r=.103$, $p<.01$) alt boyutları arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki, psikolojik özerklik ile denetleme ($r=-.080$, $p<.05$) alt boyutu arasında ise negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. *İlgili değişkenlerin cinsiyete göre karşılaştırılması*

	<i>n</i>	Cinsiyet	Ortalama	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>P</i>
Okul Terki Riski	543	Kadın	2.16	.49	-.224	.823
	415	Erkek	2.17	.56		
Sınav Kaygısı	543	Kadın	3.44	.91	11.612	.000
	415	Erkek	2.75	.93		
Kabul ve İlgi	543	Kadın	2.90	.55	-.966	.334
	415	Erkek	2.93	.57		
Psikolojik Özerklik	543	Kadın	2.36	.58	-1.60	.116
	415	Erkek	2.42	.51		
Denetleme	543	Kadın	3.28	.51	15.731	.000
	415	Erkek	2.68	.66		

Tablo 3'ten elde edilen bulgular incelendiğinde sınav kaygısı ($t = 11.612$; $p < .01$) ve denetleme alt boyutu ($t = 15.731$; $p < .01$) düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. Buna göre kadınların sınav kaygısı ve denetleme alt boyutu toplam puanları erkeklere kıyasla anlamlı şekilde daha yüksektir. Buna karşın okul terki riski ($t = -.224$; $p > .05$) değişkeni, kabul ve ilgi ($t = -.966$; $p > .05$) ve psikolojik özerklik ($t = -1.60$; alt boyutları ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 4. *İlgili değişkenlerin sınıf düzeyine göre karşılaştırılması*

	<i>n</i>	Sınıf	Ortalama	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>P</i>
Okul Terki Riski	656	11. Sınıf	2.17	.52	.816	.415
	302	12. Sınıf	2.14	.53		
Sınav Kaygısı	656	11. Sınıf	3.19	.97	2.292	.022
	302	12. Sınıf	3.03	1.00		
Kabul ve İlgi	656	11. Sınıf	2.87	.56	-3.107	.002
	302	12. Sınıf	3.00	.54		
Psikolojik Özerklik	656	11. Sınıf	2.38	.54	-.336	.737
	302	12. Sınıf	2.40	.58		
Denetleme	656	11. Sınıf	3.05	.65	2.056	.040
	302	12. Sınıf	2.95	.65		

Tablo 4'ten elde edilen bulgular incelendiğinde sınav kaygısı ($t = 2.292$; $p < .05$) değişkeni ile kabul ve ilgi ($t = -3.107$; $p < .01$) ve denetleme ($t = 2.056$; $p < .05$) alt boyutlarının sınıf düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre 11. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerin sınav kaygısı ve denetleme alt boyutu toplam puanları 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilere kıyasla anlamlı şekilde daha yüksektir. 12. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerin ise anne baba tutum ölçeği kabul ve ilgi alt boyutu toplam puanı 11. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilere kıyasla anlamlı şekilde daha yüksektir. Buna karşın okul terki riski ($t = .816$; $p > .05$) değişkeni ile psikolojik özerklik ($t = -.336$; $p > .05$) alt boyutu ise sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 5. *İlgili değişkenlerin çalışma durumuna göre karşılaştırılması*

	<i>n</i>	Çalışma Durumu	Ortalama	<i>Ss</i>	<i>t</i>	<i>P</i>																																									
Okul Terki Riski	119	Evet	2.30	.65	2.450	.016																																									
	839	Hayır	2.14	.50			Sınav Kaygısı	119	Evet	3.04	1.03	-1.196	.232	839	Hayır	3.16	.97	Kabul ve İlgi	119	Evet	2.83	.70	-1.398	.164	839	Hayır	2.92	.53	Psikolojik Özerklik	119	Evet	2.25	.57	-2.965	.003	839	Hayır	2.41	.54	Denetleme	119	Evet	2.71	.72	-5.625	.000	839
Sınav Kaygısı	119	Evet	3.04	1.03	-1.196	.232																																									
	839	Hayır	3.16	.97			Kabul ve İlgi	119	Evet	2.83	.70	-1.398	.164	839	Hayır	2.92	.53	Psikolojik Özerklik	119	Evet	2.25	.57	-2.965	.003	839	Hayır	2.41	.54	Denetleme	119	Evet	2.71	.72	-5.625	.000	839	Hayır	3.06	.63								
Kabul ve İlgi	119	Evet	2.83	.70	-1.398	.164																																									
	839	Hayır	2.92	.53			Psikolojik Özerklik	119	Evet	2.25	.57	-2.965	.003	839	Hayır	2.41	.54	Denetleme	119	Evet	2.71	.72	-5.625	.000	839	Hayır	3.06	.63																			
Psikolojik Özerklik	119	Evet	2.25	.57	-2.965	.003																																									
	839	Hayır	2.41	.54			Denetleme	119	Evet	2.71	.72	-5.625	.000	839	Hayır	3.06	.63																														
Denetleme	119	Evet	2.71	.72	-5.625	.000																																									
	839	Hayır	3.06	.63																																											

Tablo 5'ten elde edilen bulgular incelendiğinde okul terki riski ($t = 2.450$; $p < .05$) değişkeni ile psikolojik özerklik ($t = -2.965$; $p < .01$) ve denetleme ($t = -5.625$; $p < .01$) alt boyutlarının çalışma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre 'Okul saatleri dışında bir işte çalışıyor musunuz?' sorusunu 'Evet' olarak cevaplandıran öğrencilerin okul terki riski, psikolojik özerklik ve denetleme alt boyutu toplam puanları 'Hayır' olarak cevaplandıran öğrencilere kıyasla anlamlı şekilde daha yüksektir. Buna karşın sınav kaygısı ($t = -1.196$; $p > .05$) değişkeni ile kabul ve ilgi ($t = -1.398$; $p > .05$) alt boyutu ise çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 6. *Değişkenlerin gelir düzeyine göre incelenmesi*

	Varyansın	Kareler		Kareler		
	Kaynağı	Toplamı	<i>Sd</i>	Ortalaması	<i>F</i>	<i>P</i>
Sınav Kaygısı	Gruplar arası	3.753	2	1.876	1.936	.145
	Gruplar içi	924.739	954	.969		
	Toplam	928.491	956			
Denetleme	Gruplar arası	.769	2	.385	.884	.413
	Gruplar içi	414.913	954	.435		
	Toplam	415.682	956			
Okul Terki Riski	Gruplar arası	3.856	2	1.928	6.954	.001
	Gruplar içi	264.502	954	.277		
	Toplam	268.358	956			
Kabul ve İlgi	Gruplar arası	11.472	2	5.736	18.797	.000
	Gruplar içi	291.118	954	.305		
	Toplam	302.590	956			
Psikolojik Özerklik	Gruplar arası	2.410	2	1.205	3.959	.019
	Gruplar içi	290.277	954	.304		
	Toplam	292.687	956			

** $p < .01$ * $p < .05$

İlgili değişkenlerin düşük, orta ve yüksek gelir düzeyine göre ne şekilde farklılaştığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmıştır. Tablo 6'dan elde edilen sonuçlar incelendiğinde, okul terki riski ($F(6.954) = 2.954, p < .05$), kabul ve ilgi ($F(18.797) = 2.954, p < .05$) ve psikolojik özerklik ($F(3.959) = 2.954, p < .05$) alt boyutlarının gelir düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir.

Farklılaşmanın hangi değişkenler arasında olduğunu anlamlandırmak amacıyla TUKEY testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, gelir düzeyi düşük olan grupta okul terki riskinin gelir düzeyi orta ve yüksek olan gruba göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu, kabul ve ilgi düzeyinin orta ve yüksek gelir düzeyinde anlamlı şekilde daha yüksek olduğu ve aynı grupta psikolojik özerklik düzeyinin düşük gelir düzeyine sahip gruba göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7. İlgili değişkenlerin okul türüne göre incelenmesi

	Varyansın	Kareler	Sd	Kareler		
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması	F	P
Okul Terki Riski	Gruplar arası	3.493	5	.699	2.506	.29
	Gruplar içi	265.373	952	.279		
	Toplam	268.866	957			
Sınav Kaygısı	Gruplar arası	20.859	5	4.172	4.368	.001
	Gruplar içi	909.301	952	.955		
	Toplam	930.160	957			
Kabul ve İlgi	Gruplar arası	3.435	5	.687	2.186	.054
	Gruplar içi	299.248	952	.314		
	Toplam	302.683	957			
Psikolojik Özerklik	Gruplar arası	1.135	5	.227	.741	.593
	Gruplar içi	291.706	952	.306		
	Toplam	292.841	957			
Denetleme	Gruplar arası	17.081	5	3.416	8.156	.000
	Gruplar içi	398.761	952	.419		
	Toplam	415.842	957			

** $p < .01$ * $p < .05$

İlgili değişkenlerin öğrenim görülen okul türüne göre ne şekilde farklılaştığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi hesaplanmıştır. Tablo 7'den elde edilen sonuçlar incelendiğinde, sınav kaygısı ($F(5,952) = 4.368$, $p < .05$) ve denetleme ($F(5,952) = 8.156$, $p < .05$) boyutlarında okul türüne göre anlamlı bir farklılaşma bulunduğu gözlenmiştir.

Farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla TUKEY testi uygulanmış, buna göre; Anadolu liselerinde sınav kaygısı düzeyinin meslek lisesine göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca İmam Hatip Liselerinin denetleme toplam puanlarının diğer okul türlerinden anlamlı şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, lise kademesinde okumakta olan öğrencilerin okul terki riski, sınav kaygısı düzeyleri ve öğrencilere yaklaşım aile tutumlarının arasında bir ilişki olup olmadığını anlamlandırmak amacıyla yürütülmüştür. Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre, okul terki riski ile sınav kaygısı arasında pozitif yönde ve anlamlı şekilde ilişki, anne baba tutum ölçeği alt boyutlarından kabul ve ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme alt boyutları ile negatif yönde ve anlamlı şekilde ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Ulaşmış olduğumuz sonuçlara paralel olarak Çakır ve Çolak'ın (2019) lise öğrencilerinin okul terki riskini ortaya koymayı amaçladıkları çalışmalarında öğrencilerden aldıkları görüşler doğrultusunda ebeveyn beklentisinin düşük olması, ebeveynin ekonomik düzeyinin düşük olması, öğrencilerin sınav kaygısı yaşaması okul terki riskini artıran sosyal faktörler arasında belirlenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların ergenlik döneminde yaşadığı sorunlar arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan bir araştırmada, anne –babaların çocuk yetiştirmede takındıkları tutum ile bireylerin gelecekte aile içi ilişkiler, okul devamsızlığı, okul terki, kendine zarar verme ve problem davranışlara yönelmede güçlü ve anlamlı ilişki bulunmuştur (Ulusoy ve ark., 2015).

Sınav kaygısı değişkeni ile anne baba tutum ölçeği alt boyutlarından kabul ve ilgi ile psikolojik özerklik arasında negatif yönde ve anlamlı ilişki, denetleme alt boyutuyla ise pozitif yönde ve anlamlı ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Sınav kaygısı ve etkileyen faktörleri inceleyen bir diğer araştırmada da ebeveyn baskısına maruz kaldığını belirten öğrencilerin sınav kaygısı düzeyleri daha yüksek bulunmuştur (Tekbaş, 2009).

Ölçekleri cinsiyet değişkenine göre incelediğimizde sınav kaygısı ve denetleme alt boyutu düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. Buna göre kadınların sınav kaygısı ve denetleme alt boyutu toplam puanları literatürdeki çoğu araştırma sonucuna paralel olarak erkeklere kıyasla anlamlı şekilde daha yüksektir. (Alyaprak, 2006; Başoğlu, 2007; Ergene, 2011; Güler 2012; Karaçor, 2020; Yazıcı, 2017).

Sınıf düzeyi değişkenine göre ölçek puanlarını incelediğimizde ise sınav kaygısı değişkeni ile kabul ve ilgi ve denetleme alt boyutlarının sınıf düzeyine göre anlamlı şekilde farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre 11. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerin sınav kaygısı ve denetleme alt boyutu toplam puanları 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilere kıyasla anlamlı şekilde daha yüksektir, 12. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilerin ise anne baba tutum ölçeği kabul ve ilgi alt boyutu toplam puanı 11. sınıfta

öğrenim görmekte olan öğrencilere kıyasla anlamlı şekilde daha yüksektir. Tahmin edilenin aksine 11. Sınıfların sınav kaygısı düzeyinin 12. Sınıflara göre daha yüksek olduğu sonucu ölçek sonuçlarına göre ortaya konmuştur.

Öğrencilerin okul saatleri dışında bir işte çalışma değişkeni incelendiğinde okul terki riski, psikolojik özerklik ve denetleme alt boyutu toplam puanları okul saatleri dışında bir işte çalışan öğrencilerde anlamlı şekilde daha yüksektir. Ölçeklerden alınan sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda okul saatleri dışında bir işte çalışan öğrencilerin okul terki riskinin daha yüksek olduğu yorumu yapılabilir. Tamer'in (2014) lise öğrencilerinin okulu terk etme sebeplerini araştırdığı çalışmasında 'ekonomik nedenlerle çalışmak zorunda olma' faktörünün öğrencilerin okulu terk etmesindeki sebeplerden biri olduğu görülmüştür.

Gelir düzeyi değişkenine göre sonuçlar incelendiğinde gelir düzeyi sorusunu düşük olarak cevaplayan öğrencilerin okul terki riskinin orta ve yüksek olarak cevaplayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul terk sebeplerinin araştırıldığı diğer çalışmalarda da sonuçlarımızla paralel olarak ailenin düşük ekonomik seviyesinin okul terki riskini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. (Aküzüm ve ark., 2015; Çakır ve Çolak, 2019; Taş ve ark., 2013). Gelir düzeyine göre anlamlı sonuçlar aldığımız bir diğer ölçek Anne Baba Tutum ölçeği olmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda ölçeğin kabul/ilgi ve psikolojik özerklik alt boyutlarının orta ve yüksek gelir düzeyine sahip ailelerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Toplumumuzda sosyo-ekonomik seviye yükseldikçe, anne babaların çocuklarına karşı tutumlarının olumlu yönde değiştiği ve demokratik tutumlarının daha fazla yer aldığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, sosyo-ekonomik düzeyin düşük olduğu ailelerde ise daha sıkı cezalandırma, istismar ve ihmal gibi olumsuz tutumlar uygulanabilmektedir (Haktanır ve ark., 1999; Sezer ve Oğuz, 2010).

Okul türü değişkenine göre ise sonuçlar incelendiğinde Anadolu lisesinde okumakta olan öğrencilerin sınav kaygısı düzeylerinin Meslek lisesinde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç, öğrenim görülen okul türü ve kaygı arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırmaya dayanmaktadır. Örneğin, Çakmak (2007), Dursun ve Karagün (2012), Ekici (2005), Küçük (2010) ve Ünal ve ark., (2017) gibi araştırmalar, öğrenim görülen okul türünün kaygı üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Ancak; Erzen ve Odacı (2014), Şahinler (2018) ve Yıldız (2007) gibi literatürdeki diğer bazı çalışmalarla sonucumuz örtüşmektedir. ABTÖ denetleme alt boyutunda da okul türüne göre anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre denetleme alt boyutundan İmam Hatip

lisesinde okumakta olan öğrencilerin aldığı puanın diğer okul türlerine göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akkaya'nın (2008) çalışmasında araştırma sonuçlarımızdan farklı olarak ebeveyn tutumlarının cinsiyet ve lise türüne göre farklılık göstermediği görülmüştür.

Öğrencilerin eğitim hayatlarında başarılı olmaları için onları okul terkinde iten faktörlerin farkında olmaları ve bu faktörlerin üstesinden gelmek için gerekli adımları atmaları önemlidir. Ebeveynlerin çocuklarına güvenmeleri, onlardan yeterince beklenti içinde olmaları, okul çevresindeki olumsuz konuşmalara karşı direnç göstermeleri ve sınav kaygısıyla başa çıkmaları için destek vermeleri bu adımlar arasında yer alır. Sonuç olarak, sosyo-ekonomik düzeyin yükselmesi, ailelerin çocuklarına karşı tutumlarını olumlu yönde etkileyebilir. Ancak, sosyo-ekonomik faktörlerin yanı sıra, ailelerin kültürü, eğitim seviyesi ve bireysel farklılıklar da ailelerin tutumlarını etkiler. Bu nedenle, çocukların sağlıklı gelişimi açısından ailelerin çocuklarına karşı olumlu yaklaşımlarda bulunması son derece önemlidir. Bu sebeple ailelerin eğitime özel önem verilmelidir. Ailelerin ergenlik çağındaki çocukları ile iletişim sorunlarını azaltmada okul psikolojik danışmanları daha özverili bir çalışma yürütmelidir.

Ayrıca, okul yöneticileri ve öğretmenler de öğrencilerin bu faktörlerle mücadele etmelerine yardımcı olmak için çalışmalıdır. Aileler, okul yöneticileri ve öğretmenler de öğrencilere bu süreçte destek olabilirler ve başarılı bir eğitim hayatı için gereken şartları oluşturabilirler. Öğrencilerin motivasyonunu artırmak ve sınav kaygısını azaltmak için uygun eğitim programları ve psikolojik destek sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Adana, F., ve Kutlu, Y. (2009). Anne-baba tutumlarının adolesanların kendilik kavramı üzerine etkisi. *Anadolu Hemşirelik Ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 18-23.
- Akkaya, S. (2008). *Ortaöğretim (lise) öğrencilerinde rekabetçi tutum ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki düzeyi* [Doktora Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Aküzüm, C., Yavaş, T., Çetin, T. A. N. ve Uçar, M. B. (2015). İlköğretim kurumu öğrencilerinin devamsızlık ve okul terki nedenleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 167-192.
- Alyaprak, İ. (2006). *Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerde sınav kaygısını etkileyen faktörlerin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi.
- Arslan, G. ve Balkıs, M. (2014). Ergenlikte görülen problem davranışlar ve aile sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *SDU International Journal of Educational Studies*, 1(1), 11-23.
- Battin-Pearson, S., Newcomb, M. D., Abbott, R. D., Hill, K. G., Catalano, R. F. ve Hawkins, J. D. (2000). Predictors of early high school dropout: A test of five theories. *Journal of Educational Psychology*, 92(3), 568-582.
- Başoğlu, S. T. (2007). *Sınav kaygısı ile özgüven arasındaki ilişkinin erinlik döneminde incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Bolattekin, A. (2014). *Anne-babanın bağlanma stilleri, anne-baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi.
- Çakır, R. ve Çolak, C. (2019). Lise öğrencilerinin okul terki riskine ilişkin görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 269-286. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/50850/598061>
- Çapulcuoğlu, U. (2012). *Öğrenci tükenmişliğini yordamada stresle başa çıkma, sınav kaygısı, akademik yetkinlik ve anne-baba tutumları değişkenlerinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Duman, K.G. (2008). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin durumluk sürekli kaygı düzeyleri ile sınav kaygısı düzeyleri ve ana – baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Dündar, B. B. (2018). *Lise öğrencilerinde sınav kaygısı, aile tutumu ve gelecek beklentisinin okul tükenmişliği ile ilişkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Ergene, T. (1994). Sınav kaygısı ile başa çıkma programının etkililiği. *Psikiyatri Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*. 2(1), 36-42.

- Ergene, T. (2011). Lise öğrencilerinin sınav kaygısı, çalışma alışkanlıkları, başarı güdüsü ve akademik performans düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(160).
- Ergin, A. ve Ekşi H. (2022). Çok Boyutlu Sınav Kaygısı Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. T. Köseoğlu, A. Dede ve F. Kaya (Ed.), *3 International Scientific Research and Innovation Congress Book* (s. 424-434), İstanbul, Türkiye.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde Program Geliştirme*. Yelken Tepe Yayınları.
- Geçtan, E. (1990). *İnsan Olmak* (7. Basım). Remzi Kitapevi.
- Güler, D. (2012). *Lise son sınıf öğrencilerinin akılcı olmayan inançları ve anne-baba tutumları ile sınav kaygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Güler, D. ve Çakır, G. (2013). Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısını yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 82-94.
- Güngör, G. (2019). *Mesleki ve teknik ortaöğretimde okul terkinin nedenleri ve çözüm önerileri: Bütüncül bir program önerisi* [Doktora Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Haktanır, G., Aral, N., Alisinanoğlu, F., Baran, G., Başar, F., Köksal, A. ve Bulut, Ş. (1999). Türkiye'de anne baba tutumu araştırmalarına genel bakış. Cumhuriyet ve Çocuk (Ed. B.Onur), 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, A.Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara.
- Kaplan, D. S., Peck, B. M. ve Kaplan, H. B. (1997) Decomposing the academic failure-dropout relationship: A longitudinal analysis. *The Journal of Educational Research*, 90 (6), 331- 343. doi: 10.1080/00220671.1997.10544591
- Karaçor, M. (2020). Üniversite sınavına hazırlanan öğrenciler arasında duygu düzenleme, anne-baba tutumu ve sınav kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Köknel, Ö. (1989). *Genel ve Klinik Psikiyatri*. Nobel Tıp.
- MEB (2009). Devamsızlık ve Okulu Terk Riski Durum Saptaması ve İhtiyaç Analizi Raporu. Ankara.
- Özer, K. (2008). *Kaygı: Sınanma Duygusuyla Baş Edebilme* (4. Basım). Sistem Yayıncılık.
- Özguven, E. (2007). *Psikolojik Testler*. PDREM Yayınları.
- Raufelder, D., Hoferichter, F., Ringeisen, T., Regner, N. ve Jacke, C. (2015). The perceived role of parental support and pressure in the interplay of test anxiety and school engagement among adolescents: Evidence for genderspecific relations. *Journal of Child and Family studies*, 24(12), 3742- 3756.

- Sezer, Ö. ve Vuslat, O. (2010). Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.
- Şahinler, G. (2018). *On ikinci sınıf lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve umut düzeyi ile sınav kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Taş, A., Selvitopu, A., Bora, V. ve Demirkaya, Y. (2013). Meslek lisesi öğrencilerinin okul terk nedenleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1551-1566.
- Tekbaş, S. (2009). *Edirne merkez ilçede ilköğretim son sınıf öğrencilerinde ortaöğretim kurumları öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı (OKS) ve lise son sınıf öğrencilerinde öğrenci seçme sınavı (ÖSS) sınav kaygısı ve etkileyen etmenler* [Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Topçu, S. (1986). *Ruh Sağlığı Uyumu Ve Uyum Bozuklukları*. Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları.
- Tutar, H. (2002). *Türk cumhuriyetleri ve akraba topluluklarından gelen öğrencilerin başarısızlık nedenleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Ulusoy, D., Özcan-Demir, N. ve Görgün-Baran, A. (2005). Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ve ergen problemleri: Ankara ili örneği. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 367-386
- Yazici, K. (2017). The relationship between learning style, test anxiety and academic achievement. *Universal Journal of Educational Research*, 5(1), 61-71.
- Yılmaz, A. (2000). Anne-baba tutum ölçeği'nin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3),160-172.